

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської
ради Одеського району Одеської області
Одеський приватний заклад освіти «Тіква–Ор Sameax»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»**

Одеса
2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської
ради Одеського району Одеської області
Одеський приватний заклад освіти «Тіква–Ор Sameax»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В СУЧАСНИХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»**

Одеса
2026

УДК: 371

DOI: <https://doi.org/10.24195/ModernisationEP-2026-3>

М 74

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»
Протокол № 10 від 26 лютого 2026 року*

Рецензенти:

***Княжева Ірина**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Університету Ушинського;*

***Тягнирядно Євгенія**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ.*

М 74 Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти:
збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Одеса, Україна, 20 лютого 2026 року). Університет Ушинського. Одеса:
Бондаренко М.О., 2026. 372 с.

ISBN 978-617-8814-06-9

УДК: 371

*Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів.
Відповідальність за достовірність фактів несуть автори.*

ISBN 978-617-8814-06-9

- © Кафедра педагогіки Університету Ушинського, 2026;
- © Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської ради Одеського району Одеської області, 2026;
- © Одеський приватний заклад освіти «Тіква–Ор Sameax», 2026.

СЕКЦІЯ № 2: ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....118

1. Андреева Т.Г. Психологічні особливості та механізми керування емоційним станом підлітків118
2. Алаторських І.В. Профільне навчання української мови та літератури: шлях до особистісної самореалізації учнів 129
3. Вівсюк О.О. Логіка успіху: як знання математики відкривають двері до престижних професій 140
4. Волянська Т.М. Навчання зарубіжної літератури в умовах профільної старшої школи – сучасні виклики та можливості 147
5. Gilko A. Teaching english in profile secondary school: modern challenges and innovative approaches 157
6. Довганюк С.О. Профорієнтаційний потенціал уроків української мови та літератури в умовах профільного навчання 164
7. Демченко В.В. Формування в учнів профорієнтаційних компетентностей на уроках фізичної культури у процесі використання ігрових видів спорту 174
8. Данілова І.В. Дослідницько-пошукова діяльність дошкільників як умова формування їх пізнавальних інтересів 178
9. Du Jingyi The role of visual arts in developing ethnocultural competence of modern school students 191
10. Зубрицька С.П. Старша профільна школа як простір особистісного та професійного становлення 198
11. Захарова А.А. Розвиток старшої профільної школи в умовах сучасних освітніх трансформацій 205
12. Іванова І.В. Профорієнтація в початковій школі як важлива складова формування особистості учня 212
13. Калінчук Л.О. Психолого-педагогічні особливості формування світогляду учнів підліткового віку під впливом комунікаційних технологій 222
14. Кораблев В.В. Сучасна інтроспекція параметрів застосування освітньої робототехніки у розрізі STEM-освітньої моделі навчання 236
15. Люлька О.С. Ідеї та практики Нової української школи у викладанні мистецтва в профільній старшій школі 241
16. Мороз Н.О. Профорієнтаційна робота з учнями початкової ланки у Новій українській школі 251
17. Маркітан С.В. Сучасний урок географії в старших класах: від карти до життєвих рішень 259
18. Прокопенко Т.В. Психолог у статусі кар’єрного радника: реалізація концепції профільного навчання в Новій українській школі 265
19. Павловська Ю.М. Пізнання власних здібностей як основа ранньої профорієнтації учнів початкової школи 275

ДОСЛІДНИЦЬКО-ПОШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЇХ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Актуальність дослідження. В умовах постійного зростання потоку інформації, яка надходить з різних джерел, збільшення обсягу навчального матеріалу, що мають засвоїти діти, постають нагальні потреби: віднайти шляхи ефективного навчання та виховання, розкриття прихованих резервів розумової активності дитини, підвищення самостійності у пізнанні довкілля, здійснити пошук оптимальних методів та прийомів, які сприяють кращому опануванню дітьми необхідних знань, умінь та навичок у різних видах діяльності.

Дедалі частіше однією з труднощів професії педагога називають управління дитячою діяльністю, організацію дітей. Навіть вихователі старшого покоління, які не поспішають відмовлятися від авторитарного стилю, скаржаться на те, що діти тепер не такі, як двадцять і навіть десять років тому. Сьогодні значно більше вихованців не поважають старших, не хочуть слухатися, проявляють агресивність, вдаються до грубощів. Їхні інтереси буває важко зрозуміти, а хід думок і висловлювання часом вражають. Через це у педагога виникають неприємні ситуації не лише з дітьми, а й з батьками. Такі колізії засмучують, викликають відчуття власної фахової неспроможності.

Нинішні дошкільнята – діти батьків, які зростали у зовсім інших соціальних, економічних і культурних умовах, ніж кілька попередніх поколінь. Значною мірою на них вплинув і стрімкий інформаційно-технічний прогрес. Такі зовнішні чинники формування батьків внесли корективи і в генетичну інформацію, яку успадкували їхні діти. Крім того, знову кардинально змінилися умови життя, в яких зростають сучасні дошкільнята. Тож у їхньому фенотипі й проявляються незнайомі нам, іноді незрозумілі, риси. Таким чином,

споконвічна проблема батьків і дітей загострилася швидкістю змін у розвитку суспільства.

Слід додати ще проблеми екології, які випали на долю бабусь, дідусів, батьків і саме нинішніх дошкільнят, та тотальну хімізацію нашого харчування. Здебільшого лікарі пов'язують із цим підвищену агресивність, гіперактивність, синдром дефіциту уваги, дитячі депресії.

Некерованість деяких дітей спричинена також зміною стилю родинного виховання з авторитарного, що панував у нашій країні споконвіку, на демократичний. Молоді батьки прагнуть, щоб їхні діти не зазнавали, як попередні покоління, утисків і пригнічень людської гідності, волі і думки. Тож дають малюкам багато свободи, поблажливо ставляться не лише до їхніх пустощів, а й до відверто зухвалої, агресивної поведінки.

Нерідко, коли вихователь намагається дати дітям повну свободу, заняття проводиться лише з тими, хто зацікавився, а решта займаються «своїми справами»; хтось бігає по кімнаті, інший добудовує щось в ігровому куточку. В інших закладах дошкільної освіти не намагаються йти за дитиною, працюють по-старому. Діти змушені слухатися і все начебто добре. Та виникає запитання: «А чи є тут місце для саморозвитку, для розвитку пізнавальних інтересів дитини?». Скоріше ні, ніж так.

Виклад основного матеріалу. Мета сучасної освіти – не дати дитині багаж знань, а навчити їх здобувати. З дошкільного віку малюк має оволодіти способами здобуття потрібної інформації, вміннями аналізувати, систематизувати, розуміти причини і робити висновки, що знадобиться йому в усьому подальшому житті. Саме такі завдання лежать в основі організації пізнавальної діяльності дітей у закладі дошкільної освіти [5].

Кожна людська істота з'являється на світ для того, щоб її потенційна можливість стати людиною перетворилася на вміння бути нею.

Дошкільні роки – це важливий період життя майбутнього школяра. Отже, необхідно створити позитивний психологічний мікроклімат, де дитина зможе

розкрити своє «Я» продемонструвати всі свої сильні та слабкі сторони (надалі вони не виправляються, а корегуються).

Дуже важливою умовою для подальшого успішного навчання дитини у школі є створення належного предметного розвивального середовища. Відомо, що дитина дошкільного віку не спроможна сприймати значну кількість усної інформації, тому вона повинна розвиватись через спілкування, ігри (як колективні, так і самостійні).

Провідну роль відіграє самостійна дослідницька-пошукова діяльність дітей, під час якої увага звертається на:

- формування морально-етичних якостей: посидючості, працьовитості, уміння доводити розпочате до логічного кінця, аналізувати здобуті результати;
- формування комунікативних якостей: уміння висловлюватися чітко, зрозуміло, логічно пояснювати хід дій.
- спостережливість.
- здатність аналізувати, узагальнювати, критично мислити.

У сюжетно-ролевих іграх дитина вдосконалює свій соціальний досвід; збагачуються її зв'язне мовлення, комунікативні здібності.

Під час будівельних ігор та конструювання розвиваються сприйняття, увага, уявлення; формується вміння прогнозувати результат, планувати свої дії та здійснювати їх послідовно. Це сприяє активній пошуковій діяльності, розвитку пізнавальних інтересів.

У дидактичних іграх розвиваються інтелектуальні здібності дошкільників.

Куточок образотворчої діяльності, в якому є різні палички, гудзики, ниточки, щітки, допомагає розвивати дрібну моторику, окомір, злагодженість рухів, тактильне відчуття, адже проблема підготовки руки до письма є найскладнішою. За цим напрямком проводяться: пальчикові вправи, ігри («Нанизай намисто», «Заштрихуй», «Обведи»); вправи з піпеткою, пінцетом;

вправи на відривання шматочків паперу (ускладнення: відривання смужечок паперу, геометричних фігур); шнурівка.

Сучасний освітній процес вимагає від нас змін, удосконалення з метою виховання життєво компетентної дитини. Перевагу маємо надавати спільній діяльності, де діти повинні проявляти ініціативу під час реалізації поставлених завдань.

Дошкільний вік вважається періодом розквіту дитячої пізнавальної активності [1].

Спостерігайте й вивчайте своїх дітей, але не поспішайте приклеювати ярлики, засмучуватися або навпаки радіти після своїх спостережень. Дитина розвивається, тому з часом змінюються її здібності. І тільки трепетна, делікатна, постійна увага й розуміння допоможуть вашому малюкові яскравіше, повніше й всебічно проявлятися в суспільстві.

Але здібності розвиваються не насильно, а за умови благополучного емоційного клімату в дитячому колективі, спираючись на власний життєвий досвід, набуття нового досвіду в процесі дослідницько-пошукової діяльності дитини за таких умов:

1. Діти повинні стати не головними, а рівноправними членами своєї родини, але просто поки ще малолітніми.

2. Ми, дорослі, зобов'язані по-різному виявляти любов до дітей (за допомогою контакту очей, фізичного контакту: обіймів, прогладжувань, постійних торкань, а також за допомогою пильної уваги).

3. Часто ставити запитання з дієсловом БАЖАЄШЬ: «Яку кофточку ти бажаєш сьогодні одягти?», «Чому ти цього бажаєш?», «А чим би ти бажав(ла) зайнятися?», «Ти бажаєш на свято щось конкретне або сюрприз?» тощо.

4. Безмежно вірити: дитина навчиться, але свого часу и по-своєму.

5. Довіряти, хвалити й заохочувати частіше, ніж карати.

6. Надавати дітям час, щоб досліджувати світ, можливість навчатися у різні способи, можливість розібратися у своїх почуттях і відчуттях, припускатися помилок, розв'язувати конфлікти.

7. Не тиснути зі страшною силою, намагатися не прищепити стійкої відрази до навчання з перших шкільних років. Можливо, згодом і виявляться пристрасні, інтереси й здібності, тоді наш герой у шкільному житті не загубиться.

8. Усе виховання й освіту дитини слід будувати на тлі ігор, забав, гумору, знайомства із класичною літературою і у процесі дослідницько-пошукової діяльності.

Багато років тому М. Монтесорі зазначала, що важливо підштовхнути дитину до самовиховання, самоосвіти, саморозвитку. Завдання дорослого – допомогти дитині реалізувати свою індивідуальність, піти своїм унікальним шляхом, використовуючи елементи дослідницько-пошукової діяльності набувати нових навичок. Дорослий не повинен робити щось за дитину, а має допомогти їй діяти самостійно.

Перш ніж висловити власне бачення змістових та процесуальних характеристик особистісно-орієнтованого освітнього середовища та організації навчально-пізнавальної діяльності, коротко представимо сутність ключових педагогічних понять, щоб мати спільні стартові позиції в обговоренні такого важливого питання й акцентувати увагу на найгостріших його моментах [3].

Освіта – (за визначенням В. Даля) – процес розвитку особистості щодо її розуму й моральності. Відповідно, освітній процес має забезпечити становлення й гармонійний розвиток розуму й моральності особистості. Але, якщо в знаннєвій моделі освітній процес жорстко лімітований у часі й просторі, в ньому домінує засвоєння знань, умінь, навичок і перевага надається викладанню (з боку педагога) й сприйманню та відтворенню (з боку дітей) готового знання, то в гуманістичній моделі освітній процес передбачає створення оптимальних психолого-педагогічних умов для ефективного перебігу процесів «самості» кожного вихованця: самостановлення, саморозвитку, самоактуалізації, самореалізації всіх позитивних якостей особистості.

У традиційній системі навчання домінує пасивний спосіб набуття знань та засвоєння інформації: знання приходять до дитини в готовому вигляді ззовні.

Тим часом доведено хибність цієї системи: яким би різнобічним знання не було, який би великий обсяг інформації дитина механічно не завчила, якщо не активізовано інтелектуальні процеси людини, не сформовано культуру мислення, психічний розвиток не відбуватиметься повноцінно. На жаль, багато хто з педагогів і сьогодні надає перевагу монологізованим методам навчання перед інтерактивними, тобто знання передають у готовому вигляді, а не навчають їх здобувати [4].

Згідно із законами гуманістичної парадигми, знання має стати привласненим (своїм), що можливо лише в процесі навчального пізнання, коли дитина сама вчиться (мається на увазі не на самоті, а завдяки власним зусиллям). Наш складний швидкоплинний час потребує від кожної особистості максимальної самореалізації, оволодіння системою знань як основою цілісного світосприймання. Дискусії про вибір між особистістю та знаннями не мають сенсу. Отже, без навчання не можна ніяк. Питання в тому, яким же воно має бути, сучасне навчання.

Традиційна система навчання дітей майже не залишає їм часу для вільного особистісного самовизначення. Тож і не дивно, що свободоспроможність більшості наших дошкільнят на низькому рівні: ми постійно ними керували (керуємо), організовували (організовуємо), спрямовували (спрямовуємо). Отже, мимоволі тим самим затримували (затримуємо) їхній особистісний розвиток, оскільки відомо, що особистість може розвиватися повноцінно лише в ситуації вільного, свідомого й відповідального вибору.

За гуманістичним особистісно-орієнтованим підходом актуалізується поняття «освітнє середовище», яке було мало затребуваним у попередні часи, оскільки, по суті, майже цілком підмінялося поняттям освітній процес. Більшість науковців визначає освітнє середовище як сукупність різноманітних (психолого-педагогічних, організаційних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, дидактико-методичних тощо) умов, комплексного застосування людських та всіх інших ресурсів для реалізації освітніх цілей та завдань.

У сучасному закладі дошкільної освіти організований освітній процес у формі занять мінімізовано, зате збільшено можливості для особистісного самовизначення дітей у різних видах діяльності в освітньому середовищі. Це не заняття за типом шкільного уроку, а діяльність, яка максимально враховує психологічні закони пізнання. Адже процедура засвоєння знань – складна психологічна система, елементами якої є: сприймання на основі цілеспрямованої й концентрованої уваги; розуміння на основі зв'язку з раніше засвоєними елементами знань, які мають слугувати системою опорних сигналів; запам'ятовування на основі розуміння, тобто поняттєве запам'ятовування, без якого навчання не може бути результативним; відтворення на основі запам'ятовування (репродуктивне та продуктивне).

Отже, якщо будувати освітній процес так, щоб забезпечити послідовне й водночас комплексне задіяння всіх названих елементів, він буде результативним, незалежно від того, які саме методи організації сприймання (розуміння, запам'ятовування тощо) ви обрали. Є ще надзвичайно вагомий чинник – позитивна мотивація до навчально-пізнавальної діяльності, яку в жодному разі не можна ігнорувати. Якщо не забезпечити «включення» кожної дитини в процес заняття, без цілеспрямованої та концентрованої уваги ніякого сприймання й, відповідно, засвоєння пізнавальної інформації не буде. Нерідко вихователі забувають про цей важливий момент і задовольняються тим, що в занятті беруть активну участь окремі діти, тоді як інші просто нудьгують, і в кращому разі, не заважають працювати.

Щоб забезпечити максимальний розвивальний ефект заняття, важливо також, щоб сприймання й засвоєння нового знання спиралося на попередній досвід, засвоєну раніше інформацію. Тоді легше буде зрозуміти її суть, віднайти власний сенс у ній, а отже, привласнити. Чим більш проблематизованим буде пізнавальний процес, а діти вмотивовані на усвідомлення й розв'язання проблеми, тим активнішою буде їхня позиція у процесі пізнання і кориснішим буде досвід участі в ньому та у взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

Практика доводить доцільність забезпечення багатоканальності «проживання», яке означає занурення дітей в активний процес навчального пізнання, коли допустимі й навіть бажані помилки, адже усвідомлення їх причин та пошук способів виправлення дає матеріал для напруженої роботи мозку, зацікавленого обговорення, ділової взаємодії.

Проживання не можна абсолютно передбачити, контролювати, це – творчий процес, якій надмірна заорганізованість та упорядкованість, зовнішня «красивість» знищують. Щодо такої характеристики, як багатоканальність пізнавальної діяльності, то практика доводить: чим більше інформаційних каналів задіяно в процесах пізнання й навчання, тим повнішими й глибшими будуть знання. Щоб діти засвоїли тему заняття, зрозуміли ключові поняття, бажано не просто пояснити сутність цих понять, а допомогти проникнути в їхній зміст самостійно, спираючись на власну ерудицію, проявляючи дотепність, відкрити для себе власні смисли, відчути їх за допомогою різних органів чуттів, а потім на основі засвоєної раніше інформації вибудувати своє власне бачення, вивести власне правило.

Сьогодні дедалі глибше усвідомлюється думка, що фундамент особистісного розвитку, який закладають роки дошкільного дитинства, має величезне значення не лише для успішного навчання у школі, а й для всього подальшого життя людини.

Актуальність вивчення потенційних можливостей, специфічно дитячих видів діяльності з метою вдосконалення освітньо-виховного процесу закладу дошкільної освіти сьогодні підсилюється вимогами, які пред'являє шкільне навчання. Одне з центральних місць посідає проблема розумового розвитку дошкільників. У дослідженнях провідних психологів теоретично обґрунтовані унікальні, неповторні можливості, які криються у дошкільному дитинстві для розвитку розумових здібностей і загалом усього творчого потенціалу особистості. Зрозуміло, що в центрі уваги – пізнавальна діяльність.

Заради справедливості маємо визнати: цій проблемі приділяється неабияка увага і в психолого-педагогічній науці, і в методичній літературі, і в

безпосередньо в практиці закладу дошкільної освіти ЗДО. Водночас, якщо психолого-педагогічна наука здійснила рішучий поворот до управління самим процесом пізнавальної діяльності, підвищення самостійності та активності дитини у пізнанні істотних зв'язків і відношень між предметами та явищами, формування творчого, активно-пізнавального ставлення дитини до навколишнього світу, то в реальній практиці виховання в ЗДО, на жаль, ще й досі широко застосовуються шкільні методи навчання. А головну мету дошкільного навчання вбачають у прямій передачі знань.

Результатом такого стану речей є знайома всім ситуація, коли дитина, що володіє достатнім багажем знань, потрапляючи в неординарну ситуацію, розгубляється і не здатна на пошук розв'язку. Переконливі докази того, що можливості розумового розвитку дошкільнят значно вищі, ніж вважається традиційно, поки що підтверджуються лише тим, що сьогодні діти шостого року життя успішно оволодівають читанням, початковою лічбою і майже письмом. Зауважимо при цьому, що ці навички прицільно відпрацьовуються і в ЗДО, і на підготовчих заняттях у школі. Такий підхід до виконання «соціального замовлення» (школи, родини) не може не тривожити. Адже водночас порушуються дві головні заповіді: «Не зашкодь!» і «Не втрач можливості!».

Пізнавальний розвиток дитини є процесом взаємопов'язаних переходів від незнаного до відомого, від стійкого до нестійкого, від відомого до знову незрозумілого. Внаслідок цього дитячі уявлення, образи та елементарні поняття про предмети та явища навколишнього світу набувають усе нових ознак і змінюються якісно. Це і є розумовий розвиток, що зумовлений єдністю зовнішніх і внутрішніх умов. Творчий характер такого процесу виявляється в індивідуальній своєрідності та неповторності пізнавальної сфери дитини і неможливості її чітко регламентувати з боку дорослого.

Формування в дошкільнят активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності, уміння успішно орієнтуватися в усьому розмаїтті предметів та явищ, здатність довільно регулювати свою пізнавальну діяльність

– ось ті умови, які забезпечують продуктивність розумової діяльності дитини, визначають швидкість та легкість засвоєння нею нових знань і здатність їх творчо використовувати в різноманітних життєвих ситуаціях. Таке розуміння проблеми ґрунтується на тому, що дошкільний вік – період інтенсивного розвитку творчих здібностей дітей, період нескінченних запитань, невичерпної фантазії, розмаїття ігрових задумів. І дуже важливо саме тепер формувати в дітей загальне творче ставлення до навколишнього світу. На розв'язання цього завдання і мають спрямовуватися основні зусилля при навчанні дошкільнят. Тож пошуки нових ефективних методів, націлених на розвиток пізнавальної активності й самостійності дитини, набувають особливого значення.

Поняття «метод» (грец. *metedos* – шлях дослідження, пізнання) означає спосіб теоретичного і практичного засвоєння дійсності, а їх сукупність – це «методологія». Виховання як специфічний вид діяльності та наукова галузь охоплює відповідну сукупність методів.

Методи виховання – шляхи і способи діяльності вихователів із метою досягнення виховної мети.

Метод виховання поділяють на окремі елементи – прийоми виховання, що використовують для підвищення виховної ефективності методів.

Прийом виховання – складова частина методу, що визначає шляхи реалізації вимог методів виховання.

Методи і прийоми виховання є своєрідними інструментами в діяльності вихователя. Їх дієвість залежить від використання виховних засобів.

Головне завдання дошкільної освіти – озброїти дитину наукою життя, щоб полегшити їй входження до незнайомого світу, в якому вона має незабаром адаптуватися.

У дошкільні роки, коли діти тільки входять через свій життєвий світ у світ науки, необхідно сформувати систему цілісних знань про довкілля, рідну природу. Основу цих знань становить взаємозв'язок таких чинників: виховання емоційно позитивного сприйняття природного та предметного довкілля;

подання доступних знань про живу та неживу природу; організація практичної діяльності дітей; розвиток мовлення та пізнавальних здібностей дітей.

Розвиток пізнавальних здібностей, допитливості – важливий момент на заняттях. Наявність у дітей пізнавальних інтересів створює сприятливі умови для педагогічної роботи, інтенсивно і всебічно впливає на їхній розвиток. Період дошкільного дитинства має важливе значення для всього наступного розвитку особистості. Якщо в цей період дитина не здобуде уявлень, корисних і цікавих знань про навколишнє, якщо не розвинеться допитливість, потреба дізнатися незрозуміле, нове, вона не матиме міцної основи для засвоєння системи знань для успішного навчання в школі.

Пізнавальну діяльність дитини слід розглядати як таку, в процесі якої вона вчиться, пізнає навколишній світ. Пізнавальну діяльність ще називають розумовою, маючи на увазі ті дії, які людина здійснює подумки і ті практичні дії з реальними об'єктами, за допомогою яких вона розв'язує пізнавальні та навчальні завдання. Зважаючи на це, на заняттях вихователь використовує такі методи і прийоми, що спрямовані на розвиток у дітей пізнавальних здібностей (порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, умовивід), психічних процесів (увага, уява, сприйняття, мислення, пам'ять, мова) і пізнавальної активності, а саме: ігрові; створення проблемної ситуації; використання проблемних і творчих завдань; проблемні запитання; мовні логічні завдання («Послухай», «Знай», «Відгадай», «Відповідай», «Склади казку» та ін.); досліди із водою, повітрям, ґрунтом та ін.; моделювання (розвиток рослин, «Екологічні ланцюжки»); використання схем та символів; використання елементів ТРВЗ; педагогічно заплановані помилки вихователя; організаційні прийоми активізації пізнавальної діяльності (подумайте; здогадайтесь; висновки ви зробіть самостійно; хто помітив помилку; хто доповнить відповідь; як сказати по-іншому; хто думає інакше; доведи, що...); використання художнього слова: загадок, прислів'їв, приказок, лічилок, віршів.

Процес формування пізнавальних здібностей може здійснюватись у всіх видах діяльності, які вихователь запланував на занятті (спостереження, досліди,

малювання, читання, ліплення, художні твори відповідно до теми заняття, вправи з моделюванням та ін.).

Форми організації роботи з розвитку у дітей пізнавальних здібностей також можуть бути різноманітними: заняття з розвитку пізнавальних здібностей; комбіновані заняття з елементами пошуково-дослідницької діяльності; екскурсії, заняття серед природи, цільові прогулянки, праця; атракціони, розваги з використанням розвивальних ігор.

Довкілля – поле розумової діяльності, зона актуального розвитку, з якої дитина через наукові поняття переходить на інший рівень свідомості – до зони найближчого розвитку. Отже, довкілля як інтегроване явище є підґрунтям для словникового запасу дітей, розвитку їх пізнавальних здібностей [2].

Дослідницько-пошукова діяльність дитини складається з різноманітних видів діяльності, спрямованих на розвиток мовлення, художніх здібностей, особистісних якостей дитини як члена соціуму тощо.

У дошкільні роки дітей необхідно навчити ставити запитання, знаходити невідоме в знайомих предметах, аналізувати, планувати. Запитання дітей спрямовуються вихователем, вони ведуть малят до розуміння загальних закономірностей природи та життєдіяльності людини. Діти не тільки запитують, вони вчаться мислити, аналізувати, узагальнювати, систематизувати, збагачують своє мовлення. Наполеглива праця та спостережливість допомагають їм знайти відповіді на свої запитання.

Дитина сама обирає цікаві для неї об'єкти, запитує довкілля, спостерігає, досліджує його. Дослідницька діяльність дає можливість усвідомити єдність людини з Природою і Світом. Стратегічна мета освітнього процесу – формування цілісної свідомості людини, яка здатна брати на себе відповідальність за своє майбутнє, яка здатна навчатися упродовж усього життя.

Висновки. Основними ознаками дослідницько-пошукової діяльності є формування у дитини цілісності знань, які базуються на уявленнях дитини та розвиток психічних процесів (уваги, пам'яті, логічного мислення тощо).

Використання дослідницької діяльності як навчального метода дає змогу активізувати, удосконалити та зробити інноваційним процес навчання як у школі, так і в ЗДО. Дослідницько-пошукова діяльність дітей дошкільного віку є умовою формування пізнавальних інтересів.

Список використаних джерел

1. Андрусич Н. Іти за дитиною. Як і куди? *Дошкільне виховання*. 2013. № 1. С. 6–7.
2. Бичко І., Пиріг О. Розвиток пізнавальних здібностей дітей на заняттях із «Довкілля» (старша група). *Дошкільний навчальний заклад*. 2008. № 12(24) С. 7–9
3. Гавриш Н. Навчально-пізнавальна діяльність: сучасні підходи. *Дошкільне виховання*. 2010. № 11. С. 2–5.
4. Ладивір С. Не готові знання, а вміння їх здобувати. *Дошкільне виховання*. 2007. № 8. С. 3–6.
5. Погулич О. Створення у дошкільному закладі передумов для подальшого успішного навчання дітей у школі. *Дошкільний навчальний заклад*. 2010. № 12(48). С. 8–9.

Наукове видання

Колектив авторів

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
М. ОДЕСА, УКРАЇНА, 20 ЛЮТОГО 2026 РОКУ

Українською мовою

Відповідальний редактор: Ірина Олександрівна Бартенєва
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»*

Підписано до друку 06.03.2026 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 21,62. Наклад 300 прим.
Зам. № 0603/1

Надруковано з готового оригінал-макета у друкарні «Апрель»
ФОП Бондаренко М. О.
65045, м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60
Тел.: +38 (048) 700 11 55
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014

